

Koos ja lahus

"Baltimaade ajalugu" on esimene katse haarata õpikusse baltlaste ajalugu muinasajast tänaseni

Balti solidaarsusest, õigemini selle puudumisest on Eestis, Lätis ja Leedus palju kõneldud. Nii Idas kui Läänes on harjutud Baltimaide vaatlema ühtse tervikuna, kuigi nad seda tegelikult pole.

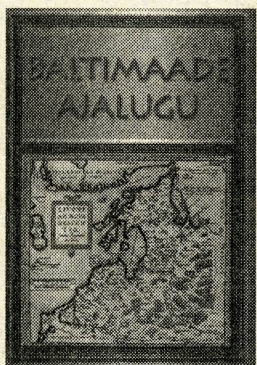
Balti riikides on niisugust väljastpoolt dikteeritud balti identiteeti kritiseeritud. Balti ühtsuse ja ühistunde tugevus või nõrkus pole siiski tingitud meie rahvaste kiuslikust iseloomust, nagu seda mõnikord kujutatakse. Põhjuseks on ikkagi Balti partnerite objektiivselt kujunenud seisund üksteise ja suurriikide suhtes.

Esmajoonel see, et samaväärsete väikeriikide ja rahvastena on neil olnud üksteisele vähe pakkuda maailmas, kus tooni annavad suurvõimud. Sõltudes suurriikidest ja orienteerudes neile on nad elanud rohkem üksteise kõrval kui üheskoos. Seda näitab ilmekalt Euroopa Nõukogu projekti "Balti riikide ajalooõpik" raames valminud "Baltimaades ajalugu", mis on ilmunud või ilmumas kuues keeles. Kõnealune üllitis on esimene katse kirjutada Baltimaade ajalooõpik haardega muinasajast tänapäevani.

Selged ja ülevaatlilikud kaardid

Raamatu plusspoolele tuleb arvata autorite taotluse vaadelda balti rahvaste minevikku võimalikult mitmekülgset.

Raamatusse on kokku surutud tohtu materjal. Majandus- ja poliitilise ajaloo kõrval jälgitakse etnilisi ja demograafilisi protsesse, asustust, kultuuri ja hari-

RAAMAT

BALTIMAADE AJALUGU

Zigmantas Kiaupa, Ain Mäesalu,
Ago Pajur, Gvido Straube
Avita, 1999

dust, usuelu.

Põhjendatuks võib pida- da niisugust proportsiooni, et pool raamatust on pühendatud kahele viimasele aastasajale, kus toimus rahvuslik ärkamine ja liikumine ning jõuti oma riigini. Seda ei ole tehtud varasemate aegade arvel.

Kesk- ja varase uusaja peatükkides on eriti hinnatav ühest küljest Leedu, ja teisest küljest Eesti ja Läti ajaloo lahknevuste esiletõmine. Silma rõõmustavad väga selged ja ülevaatlilikud kaardid.

Niisuguse piiratud mahuga üldteose puhul tuleb autoritel alati lahendada küsimus, mida võtta, mida jätta, nii et kõik oluline oleks kajastatud.

Tundub, et põhifaktide esitamisega on autorid üldjoontes rahuldavalt toime tulnud, kuigi siin esineb ebaühtlust, üksikuid ebatäpseid formuleeringuid ja lünki. Nii näiteks on jäänud kokku võtmata Balti riikidele okupatsioonivõimude tekitatud kahjud, mis kindlasti on oluline Balti probleemi teadvustamisel

välismaailmas.

1905. aasta revolutsiooni puhul on välja jäänud väga tähtis autonoomianõudmine, mis valmistas teed hilisemale iseseisvumisele, ja erakondliku süsteemi tekimine. Kohati lööb läbi teatmeteostele iseloomulik konspektiivne stiil, kus loetakse üles hulk nimesid, eriti kultuuritegelasi, neid sisuliselt avamata. Nähtavasti eeldavad autorid, et vajadusel leiab huviline nende kohta teavet mujalt.

Okupatsioon muutis lähedaseks

Raamatust näeme, et eestlaste ja lätlaste ajaloo kulgu on olnud juba muinasajast üllatavalt sarnane, ent väga erinev leedulastest, kellel oli oma (suur)riik juba keskajal.

Balti rahvaste ajaloo "lähenemine" algas moodsa ühiskonna kujunemisega möödunud sajandil. Otsustavad momendid olid siin omariikluse kättevõitmine ja kaotus, seejärel taasiseisvumine.

Nõukogude okupatsioon muutis balti rahvad lähedasteks saatusekaaslasteks, kaotatud omariiklusest sai Balti identisuse tähtsaim tegur. Selle aluseks oli teadmine, et erineks ülejäänud impeeriumist nii õigusliku (okupeeritud) seisundi kui lääneliku kultuuri poolest.

Ähvardava välisohu ees leiti üksteist Balti ketis kiiresti. Erakordsete aegade möödudes eemalduti taas üksteisest.

Nii minnakse edasi, koos ja lahus, liitlaste ja võistajatena, ka Euroopasse.

Toomas Karjahärm,
ajaloolane